

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget).

Redegørelse af 20/12 96 om flaskehalsindsatsen

(Redegørelse nr. R 9).

Arbejdsministeren (Jytte Andersen):

1. Flaskehalsindsatsen

Arbejdsmarkedet er præget af en særdeles positiv udvikling. Ledigheden ventes som gennemsnit at udgøre omkring 246.000 personer i 1996 og er dermed faldet med godt 100.000 personer siden begyndelsen af 1994. Samtidig er beskæftigelsen steget med over 80.000 personer fra begyndelsen af 1994 til 1996.

En fortsat stigning i beskæftigelsen og fald i ledigheden kan imidlertid føre til risiko for arbejdskraftmangel på dele af arbejdsmarkedet. Der er derfor behov for ekstra fokus omkring mulige flaskehalsproblemer.

Der har hidtil kun været begrænsede meldinger om egentlige flaskehalse. I den offentlige sektor er der mangel på visse uddannede faggrupper, som sygeplejersker, pædagoger, lærere, læger mv. I den private sektor er der fortsat kun få meldinger om egentlige flaskehalse inden for især bygge- og anlægssektoren og jern- og metalindustrien.

Flaskehalsituationen i den private sektor er dog blevet skærpet gennem de seneste par kvartaler. Der er derfor behov for en skærpet flaskehalsindsats, så eventuelle problemer kan forebygges og afhjælpes.

Siden 1993 er der udviklet et godt grundlag for en effektiv flaskehalsindsats. Arbejdsmarkedsreformen har betydet en mere fleksibel arbejdsmarkedspolitik, der er rettet ind mod det regionale arbejdsmarkeds behov, satsningen på voksen- og efteruddannelse har forbedret rammerne for opkvalificering af arbejdskraften og tilpasningerne i dagpengesystemet har præciseret rådighedsforpligtelsen.

Rammerne for en effektiv flaskehalsindsats er således på plads. For at forbedre flaskehalsindsatsen yderligere er der taget en række supplerende initiativer, der blandt andet styrker incitamentet for etablering af voksenerhvervsuddannelsesforløb, øger uddannelsesplanlægningen i virksomhederne og forbedrer registreringen af ledige dagpengemodtagere.

Udviklingen på arbejdsmarkedet påvirkes af en lang række forhold uden for arbejdsmarkedspolitikken. Den generelle økonomiske politik og finanspolitikken danner den overordnede ramme for udbud og efterspørgsel på arbejdsmarkedet. Uddannelsespolitikken er afgørende for et tilstrækkeligt udbud af kvalificeret arbejdskraft. Initiativer på for eksempel bolig-, skatte-, transport- og børneinstitutionsområdet er af betydning for arbejdskraftens geografiske mobilitet. Hensynet til balancen på arbejdsmarkedet skal fortsat inddrages i udviklingen af disse politikområder.

Nærværende redegørelse beskæftiger sig især med den flaskehalsforebyggende indsats, der igangsættes fra offentlig side. Det skal imidlertid understreges, at forudsætningen for en effektiv flaskehalsindsats er et positivt samarbejde mellem samtlige aktører på arbejdsmarkedet, herunder arbejdsmarkedets parter, offentlige og private virksomheder, AF, uddannelsesudbydere.

Virksomhederne og arbejdsmarkedets organisationer spiller en væsentlig rolle i forebyggelsen af flaskehalsproblemer. Såvel private som offentlige virksomheder har et ansvar for en tilstrækkelig uddannelses- og personaleplanlægning, så det sikres, at man har det nødvendige antal ansatte med de rette kvalifikationer – også på lidt længere sigt. I søgeprocessen, hvor et job skal besættes, er det af stor betydning, at virksomhederne søger blandt alle typer af arbejdskraft, der er til rådighed for arbejdsmarkedet.

Arbejdsgiverne har endvidere en vigtig funktion med at melde sine arbejdskraftbehov til AF i god tid, så der er tid til, at der kan sættes ind med relevante arbejdsmarkedspolitiske redskaber. Særligt i en højkonjunktur må virksomhederne udvise forståelse for, at man ikke kan få stillet arbejdskraft med specifikke kvalifikationer til rådighed fra den ene dag til den anden.

2. Aktuell status for flaskehalsituationen

Økonomien er inde i en opgangskonjunktur med stigende beskæftigelse, der har medført, at ledigheden inden for de seneste år er faldet med mere end 100.000. I takt med det økonomiske opsving stiger kapacitetsudnyttelsen, hvilket kan føre til egentlige kapacitetsproblemer. Et af de kapacitetsproblemer, som virksomhederne kan støde ind i, er manglen på arbejdskraft. Imidlertid er flaskehalsproblemer i snæver forstand kun en del af problemstillingen.

I de regionale arbejdsmarkedsråds kvartalsvise flaskehalsredegørelser foretages en løbende vurdering af den samlede situation på arbejdsmarkedet. Vurderingen omfatter både den aktuelle flaskehalsituation, øvrige balanceproblemer på arbejdsmarkedet, samt potentielle flaskehalsproblemer på længere sigt.

I vurderingen af den aktuelle flaskehalsituation indgår ikke kun erfaringer fra rekrutteringsarbejdet på de dele af arbejdsmarkedet, som AF traditionelt har jobformidling på men også AFs systemviden fra overvågningsindsatsen om udviklingen i behovene på de dele af arbejdsmarkedet, som AF normalt ikke betjener.

Arbejdsmarkedsrådenes konkrete vurderinger bygger på en præcis arbejdsmarkedspolitisk definition af et flaskehalsproblem, og der skal være tale om »... en mere end rent midlertidig efterspørgsel fra virksomhederne i regionen efter arbejdskraft med bestemte faglige kvalifikationer, der ikke kan tilfredsstilles med ledig arbejdskraft«.

Herudover vurderer rådene omfanget af »øvrige balanceproblemer« på arbejdsmarkedet i form af udækket arbejdskraftbehov, som skyldes andre årsager end manglende faglige kvalifikationer. Det kan for eksempel være manglende almene kvalifikationer hos ledige, særlige løn- eller arbejdsmiljøforhold, særlige krav fra virksomhederne om omfattende erhvervs erfaring eller krav om bopæl nær virksomheden.

Både konkrete flaskehalsproblemer og balanceproblemer i øvrigt, som kan tilskrives forhold uden for AF's indsatsområde, kan give anledning til uhensigtsmæssige stigninger i løn og priser, og dermed bidrage til, at den økonomiske vækst bremses.

I det omfang virksomhederne til AF i god tid melder om konkrete flaskehalsproblemer, har AF en række muligheder for at afhjælpe og forebygge problemerne.

På trods af det store fald i ledigheden er der stadig i gennemsnit 8,3% af arbejdsstyrken, der er ledige. Set som et gennemsnit af alle faggrupper og regioner er ledigheden stadig på et relativt højt niveau.

Ledighedsniveauet og -udviklingen de seneste år er imidlertid skævt fordelt mellem regioner og inden for faggrupper. Således er ledighedsprocenterne væsentligt lavere i Vest- og Sønderjylland end i for eksempel hovedstadsområdet. Også inden for faggrupper er ledigheden meget skævt fordelt. Ledighedsprocenten er typisk lavere for personer med en uddannelsesmæssig baggrund end for ufaglærte.

Inden for visse uddannede faggrupper, der typisk er ansat i det offentlige, er der i store dele af landet meget lav ledighed. Ifølge arbejdsmarkedsrådenes flaskehalsredegørelse er problemerne især koncentreret om social- og sundhedsområdet, hvor der mangler sygeplejersker, pædagoger, social- og sundhedshjælper, socialrådgivere, jordemødre samt ergo- og fysioterapeuter. Herudover er der rekrutteringsproblemer på visse dele af folkeskolelærerområdet. Manglen på arbejdskraft inden for disse områder er først og fremmest et problem for den offentlige service. Manglen på arbejdskraft i det offentlige påvirker derimod kun lønudviklingen i mindre grad som følge af den måde, hvorpå offentligt ansattes løn fastsættes.

Inden for faggrupper, der typisk er ansat i den private sektor, er det først og fremmest bygningshåndværkere og metalarbejdere, der har meget lave ledighedsprocenter. Således er der for faglærte blikkenslagere, malere og murere stort set fuld beskæftigelse i Jylland samt visse områder af Fyn og Sjælland. De regionale arbejdsmarkedsråd har da også konstateret aktuelle flaskehalsproblemer inden for håndværkerområdet, men problemerne er dog meget fagligt og geografisk spredte. Inden for metalområdet er problemerne aftaget noget, men der er dog aktuelle flaskehalsproblemer på områderne smede, svejsere og maskinarbejdere med kendskab til CNC.

Under sidste konjunkturoppgang midt i 1980'erne var det også disse faggrupper, der først opstod mangel på. Situationen i dag tegner dog noget lysere end midt i 1980'erne. For eksempel angiver kun ca. 10% af virksomhederne i bygge- og anlægssektoren i dag, at de har produktionsbegrænsninger som følge af mangel på faglært arbejdskraft. I 1986 var det tilsvarende antal 25%. Udviklingen i midten af 1980'erne viste dog, at problemerne voksede sig større i løbet af kort tid.

Inden for de fleste faglærte områder er det ledige arbejdsudbud stadig lidt større i dag end midt i 1980'erne. Men for eksempel inden for murerområdet er der i dag færre ledige. Således var der for eksempel i oktober 1996 under 10 ledige murere i hver af de jyske arbejdsmarkedsregioner Sønderjylland, Ribe, Vejle, Ringkøbing og Viborg.

Den meget lave ledighed blandt visse faggrupper har ikke i større grad givet sig udslag i lønstigninger. De årlige procentvise lønstigninger har ganske vist været svagt stigende siden

1994, fra et stigningsniveau i 1. kvartal 1994 på 2,7% til et niveau i 3. kvartal 1996 på 3,8%. Denne stigning må dog vurderes at være meget moderat i betragtning af konjunkturopsvingets styrke, det bratte fald i ledigheden og den reelt fulde beskæftigelse blandt en række faggrupper.

Opsvinget er hidtil forløbet uden tegn på stærkt inflationært pres. Lønstigningerne har dog været lidt højere end i udlandet. Det er i den forbindelse vigtigt at bemærke, at lønstigningstakten i 1996 har været svagt aftagende, fra en lønstigningstakt i 2. kvartal 1996 på 4,1% til de 3,8% i 3. kvartal 1996.

Det er helt afgørende, at de kommende overenskomstforhandlinger ikke resulterer i lønstigninger, der ligger over stigningstakten i de lande, vi konkurrerer med.

3. Status for flaskehalsindsatsen

Arbejdsmarkedsreformen har givet et godt grundlag for en effektiv flaskehalsindsats. Regionaliseringen af arbejdsmarkedspolitikken har, sammen med muligheden for en større fleksibilitet i indsatsen, givet mulighed for initiativer, der har været tilpasset forholdene på de regionale arbejdsmarkeder. Overvågningen er styrket og indsatsmulighederne er blevet udvidet.

De regionale arbejdsmarkedsråd har i alle de 14 AF-regioner prioriteret en flaskehalsforebyggende indsats højt i de sidste par år. En fleksibel anvendelse af redskaberne i den arbejdsmarkedspolitiske indsats har medvirket til, at det er lykkedes at undgå udbredte mangelproblemer med deraf følgende tendenser til inflation og lønpres, uanset at ledigheden inden for bygge og anlæg og dele af industrien i flere AF-regioner er så langt nede, at det nærmer sig fuld beskæftigelse.

Der er iværksat flere administrative initiativer med det formål at forbedre flaskehalsindsatsen. Det drejer sig blandt andet om etablering af Arbejdsmarkedsstyrelsens flaskehalsberedskab med henblik på overvågning og opfølgning på konkrete meldinger om arbejdskraftmangel, effektivisering af den tværregionale formidling, et forbedret samarbejde mellem AF og de offentlige arbejdsgivere samt etablering af en forsøgsordning med automatisk afmelding fra AF, der kan give et mere reelt billede af rekrutteringsgrundlaget.

Med udgangspunkt i finanslovsaftalerne i 1995 og 1996 er der gennemført ændringer i arbejdsmarkedslovgivningen, som blandt andet

har haft det sigte at styrke mulighederne for at forebygge flaskehalsituationer.

I den aktive arbejdsmarkedspolitik er der indført en særlig ungdomsindsats og en generel fremrykning af aktiveringsindsatsen, der sigter mod en generel opkvalificering og hurtigere tilbagevenden af de ledige til arbejdsmarkedet. Der er ligeledes foretaget en række regeljusteringer, der styrker AF's mulighed for hurtigt at afgive tilbud med henvisning til arbejdsmarkedets behov.

På dagpengeområdet er der gennemført en stramning af rådighedsreglerne og et øget tilsyn. Ændringerne har haft til formål at sikre, at den ledige arbejdskraft løbende står parat til at matche efterspørgslen på arbejdskraft. Initiativerne omfatter blandt andet en præcisering af lediges pligt til at overtage formidlet arbejde, færre gyldige grunde til at afslå formidlet arbejde samt skærpede sanktioner ved afslag på formidlet arbejde eller deltagelse i aktiverings-tilbud.

Indenfor arbejdsmarkedsuddannelserne er der foretaget justeringer for at fremme fleksibiliteten i forhold til virksomhedernes uddannelsesbehov. Den øgede fleksibilitet vil vise sig i uddannelses-tilbud, i indhold og i afholdelsesformer. Der indføres frit optag, som giver større mulighed for at sammensætte et kursusudbud, der afspejler ønsker fra virksomhedernes side. De erhvervsrettede uddannelsesinstitutioner (AMU, erhvervsskoler, VUC og daghøjskoler) har fået pligt til at samarbejde om blandt andet fælles information og uddannelsesvejledning. Skolesamarbejdet vil medføre, at der hurtigt og effektivt vil kunne iværksættes uddannelsesforløb i takt med virksomhedernes behov.

Uddannelsesorlovsordningen har generelt medvirket til at styrke arbejdsstyrkens kvalifikationer blandt såvel beskæftigede som ledige. Der er foretaget en række forskellige konjunkturtilpasninger af de samlede orlovsordninger – blandt andet i form af ændrede ydelsesniveauer og i form af justeringer i forhold til bestemte målgrupper. Tilpasningerne har bidraget til at sikre, at orlovsordningernes succes ikke har blokeret for det stigende arbejdskraftbehov på bestemte områder.

Elementer i den regionale flaskehalsindsats Arbejdsmarkedsreformen har som nævnt betydet, at flaskehalsindsatsen i stort omfang er regionalt funderet. Den regionale flaskehalsindsats er derfor forskelligt organiseret men kan generelt siges at bestå af to hovedelementer –

dels overvågning af udviklingen på arbejdsmarkedet og dels egentlige flaskehalsforebyggende initiativer.

Den løbende analyse- og overvågningsindsats af det regionale arbejdsmarked – herunder af eventuelle flaskehalsproblemer – spiller en væsentlig rolle i alle AF-regionerne. De regionale arbejdsmarkedsråd afgiver kvartalsvis en redegørelse for udviklingen på arbejdsmarkedet, der blandt andet peger på aktuelle og mulige områder med arbejdskraftmangel i regionen. Et resumé af rådernes seneste vurdering af flaskehalsituationen er gengivet i bilag 1.

Grundlaget for overvågningen er blandt andet AF's løbende virksomhedskontakt og AF-konsulenternes arbejde. Hermed sikres en tæt føling med virksomhederne, og der opnås kendskab til virksomhedernes arbejdskraftbehov både på kort og lidt længere sigt. Den tætte virksomhedskontakt er af afgørende betydning for hele flaskehalsindsatsen.

Herudover har de fleste regioner oprettet særlige virksomhedspaneler bestående af et udsnit af regionens virksomheder, som løbende informerer AF om forventninger til beskæftigelsen inden for forskellige faggrupper samt om eventuelle problemer med at besætte jobs på grund af mangel på kvalificeret arbejdskraft.

I mange regioner er der ligeledes etableret samarbejdsfora med de regionale uddannelsesinstitutioner for at skabe et vidensnetværk om uddannelsesbehov og -muligheder samt med henblik på at arrangere konkrete uddannelsesforløb.

Den konkrete flaskehalsforebyggende indsats i regionerne har fået et godt udgangspunkt i de mere smidige beslutningsprocedurer, der er skabt med arbejdsmarkedsreformen.

Det har for det første givet grundlag for at skabe en bedre sammenhæng mellem den ordinære indsats og aktiveringsindsatsen mere generelt.

Det betyder, at der i regionerne foregår en målrettet vejledning og formidling af de ledige, så man imødegår og afhjælper eventuelle flaskehalsproblemer. I vejledningsarbejdet lægges der vægt på at opfordre ledige til at foretage erhvervsskifte i retning af mere perspektivrige brancher. Det følger heraf, at aktiveringsindsatsen så vidt muligt tilrettelægges, så den konkrete sammensætning af tilbuddene sigter på at imødegå arbejdskraftmanglen på udsatte områder, således at der eksempelvis kan støttes op med uddannelse, opkvalificeringsforløb mv.

For det andet er der i mange regioner etableret en særlig indsats rettet mod mulige flaskehalsområder – især i forhold til bygge- og anlægssektoren, jern- og metalindustrien og træ- og møbelindustrien i den private sektor samt social- og sundhedsområdet i den offentlige sektor. De konkrete initiativer i indsatsen spænder over et bredt felt.

Uddannelses- og opkvalificeringsforløb målrettet mod jobåbningerne på arbejdsmarkedet er blandt de mest dominerende redskaber. Desuden er jobrotationsordninger, hvor ledige erstatter beskæftigede på efteruddannelse et perspektivrigt og meget anvendt redskab. Der kan for eksempel være tale om forløb, hvor ufaglærte beskæftigede gennem uddannelse opkvalificeres til at varetage faglærte jobfunktioner, og i mellemtiden erstattes af ledige, der via jobberfaringen – eventuelt i kombination med uddannelse – kan få fast tilknytning til arbejdspladsen.

Uddannelses- og opkvalificeringsforløb tilrettelægges ofte i et tæt og forpligtende samarbejde med de berørte virksomheder, og undertiden også med delvis afvikling på virksomheden. Det giver en virksomhedstilpasset opkvalificering og er samtidig grundlag for en høj beskæftigelseseffekt af de tilrettelagte forløb.

Med udgangspunkt i det stigende arbejdskraftbehov indenfor visse faglærte områder har nogle regioner ligeledes lavet informationskampagner og forsøg med henblik på at øge tilgangen til voksenerhvervsuddannelse. Voksenerhvervsuddannelsesforløb er typisk af kortere varighed end almindelige erhvervsuddannelsesforløb og er derfor også anvendelige i situationer med arbejdskraftmangel på relativt kort sigt.

Enkelte regioner har etableret forsøg med at øge uddannelsesplanlægningen i små og mellemstore virksomheder inden for brancher med flaskehalsproblemer. Gennem et økonomisk incitament kan virksomhederne tilskyndes til at etablere en egentlig uddannelses- og personaleplanlægningsfunktion, som kan være et grundlag for at forudse fremtidige arbejdskraft- og uddannelsesbehov.

Endelig kan nævnes, at der flere steder arbejdes en del med opbygning af vikarkorps og jobbanker på udsatte områder, hvor der erfaringsmæssigt kan opstå et særligt stort behov for arbejdskraft af kortere eller længere varighed.

Alt i alt er der allerede i dag en lang række instrumenter i brug i den flaskehalsforebyggende indsats i regionerne, og det er ikke mindst en

flittig og fleksibel anvendelse af disse instrumenter, der har bidraget til, at der, trods en kraftig faldende ledighed indenfor visse områder, ikke er opstået alvorlige flaskehalsproblemer i den private sektor.

4. Nye flaskehalsforebyggende initiativer på Arbejdsministeriets område

Rammerne for en effektiv flaskehalsindsats er i vidt omfang allerede etableret. Arbejdsmarkedsreformen har betydet, at man regionalt har mulighed for hurtigt at gribe ind med flaskehalsforebyggende initiativer, uddannelsesindsatsen har forbedret rammerne for opkvalificering af arbejdskraften, og tilpasningerne af dagpengesystemet har præciseret pligten til at stå til rådighed for arbejdsmarkedet. Herudover er der iværksat flere administrative initiativer med henblik på at forbedre flaskehalsberedskabet.

En skærpet flaskehalsindsats kan ske på dette grundlag og med en forstærket anvendelse af de instrumenter, der allerede er til rådighed. Der kan dog peges på enkelte nye arbejdsmarkedspolitiske initiativer, der supplerer den allerede eksisterende indsats.

Yderligere midler til flaskehals- og strukturindsatsen i 1997

Den regionale flaskehalsindsats har bidraget væsentligt til, at det hidtil er lykkedes at undgå udbredte problemer med arbejdskraftmangel. I lyset heraf bør en skærpet indsats især tage udgangspunkt i AF-regionerne og forholdene på de regionale arbejdsmarkeder. På den baggrund udmelder arbejdsministeren i 1997 yderligere 175 mio. kr. til en forstærket regional indsats for forebyggelse og afhjælpning af flaskehals- og strukturproblemer. Midlerne vil blive udmeldt til regionerne i forbindelse med den samlede udmelding af de endelige bevillingsrammer for arbejdsmarkedsindsatsen i 1997.

Tilskud til voksenerhvervsuddannelsesforløb

Voksenerhvervsuddannelsesforløb, som er kortere forløb end de tilsvarende erhvervsuddannelser for unge, rummer i en situation med mangel på faglært arbejdskraft fordele fremfor traditionelle forløb. Etablering af voksenerhvervsuddannelsesforløb er imidlertid hæmmet af, at virksomhedernes lønomkostninger til voksenalrninge i praktikperioden er væsentligt større end for unge lærninge.

I forbindelse med forhandlingerne med SF og Enhedslisten om Finansloven for 1997 er det

aftalt, at der etableres en generel ordning, hvor Arbejdsformidlingen i en 2-årig forsøgsperiode får mulighed for at yde løntilskud til virksomheder, som ansætter voksenalrninge indenfor områder med potentiel mangel på arbejdskraft, til dækning af virksomheds-ernes merudgifter i praktikperioden. Tilskuddets størrelse fastsættes af arbejdsministeren.

Der sigtes på, at der med ordningen kan oprettes mindst 2000 voksenerhvervsuddannelsesforløb.

Uddannelsesplanlægning

En veludviklet uddannelses- og personaleplanlægning er en afgørende forudsætning for at forebygge arbejdskraftmangel. Der er derfor iværksat initiativer, der på forskellig måde søger at støtte op om en større bevidsthed om uddannelsesplanlægning i virksomhederne.

Der er afsat 65 mio. kr. til at støtte uddannelsesplanlægningsaktiviteter i 1996 og 1997. Der vil blandt andet blive lagt vægt på projekter, der fremmer uddannelsesplanlægning og uddannelsesrotation i små og mellemstore virksomheder, blandt andet inden for flaskehalstruede områder eller områder med lille uddannelsesplanlægningsaktivitet. Herudover kan der støttes projekter med etablering af netværkssamarbejde om uddannelsesplanlægning virksomheder og uddannelsesinstitutioner imellem, projekter med opkvalificering i forbindelse med indførelse af ny teknologi, og projekter der styrker den uddannelsesmæssige motivation.

Der er endvidere givet mulighed for, at der i et antal AF-regioner forsøgsvis kan anvendes nye arbejdsmarkedspolitiske redskaber til at styrke den virksomhedsinterne uddannelsesplanlægning - for eksempel via tilskud til delvis dækning af virksomhedens omkostninger ved etablering af en uddannelses- og planlægningsfunktion eller ved anvendelse af ekstern konsulentbistand. Der lægges vægt på, at forsøgene har tilknytning til potentielle flaskehalsområder. Foreløbig har Arbejdsministeriet godkendt iværksættelsen af forsøg i 3 AF-regioner.

Arbejdsministeriet vil i foråret 1997 køre en informationskampagne, hvor der sættes fokus på potentialet i en systematisk uddannelsesplanlægning for såvel arbejdsgivere som arbejdstagere.

Justeringer i ordningen om fleksibilitetsfremmende ydelse

For at fremme den geografiske mobilitet er der etableret en ordning med fleksibilitetsfremmende ydelse, hvor der under særlige betingelser kan ydes økonomisk støtte (flyttehjælp) til personer, som ønsker at skifte bopæl i forbindelse med overtagelse af andet arbejde. Erfaringerne med ordningen har vist, at ydelsen kun har været lidt anvendt.

For at fremme mobiliteten udsender Arbejdsministeriet en ny bekendtgørelse, der ændrer på visse af betingelserne for at kunne modtage ydelsen fra 1. januar 1997. Der lempes blandt andet på kravet om varig ansættelse og pligt for arbejdsgiveren til at betale løn for mindst 3 måneder. Lempelsen betyder blandt andet, at visse tidsbegrænsede stillinger kan komme ind under ordningen. Endvidere lempes ansøgningsfristen, begrænsningen for dimittender ophæves, og rammen for ydelsens størrelse forhøjes fra 50.000 kr. til 65.000 kr.

Forbedret registrering ved udvælgelse af ledige til job og/eller aktiveringstilbud

I indsatsen for at forebygge flaskehalse er det vigtigt, at AF's registrering af de ledige fungerer tilfredsstillende, og at den anvendes ved opfølgning overfor ledige, der ikke er i stand til at overtage et formidlet arbejde. Det vil give et mere reelt billede af rekrutteringsgrundlaget.

Den hidtidige registreringspraksis har ikke i tilstrækkeligt omfang givet mulighed for at følge op overfor ledige, der ikke umiddelbart kan henvises til en arbejdsgiver – enten fordi man kan stille spørgsmålstejn ved, hvorvidt den ledige reelt står til rådighed til det pågældende arbejde, eller fordi den ledige ikke kan henvises til arbejdsgiveren på grund af manglende kvalifikationer og derfor har behov for aktivering.

Der er på den baggrund udarbejdet en vejledning om AF's registrering ved udvælgelse af ledige til ordinære jobs og ansættelse i aktiveringstilbud. Vejledningen vil sammen med arbejdet med at løse afmeldeproblematikken bidrage til et mere reelt billede af, om ledige, der er tilmeldt AF, er kvalificerede og aktuelt står til rådighed for arbejdsmarkedet.

Puljeforbund kombineret med social- og sundhedsuddannelse

Der er konstateret flaskehalsproblemer indenfor social- og sundhedsområdet i den offentlige sektor. For at bidrage til at imødekomme efter-

spørgslen efter kvalificeret arbejdskraft på hjemmehjælps- og plejehjemsområdet, er der i tilknytning til puljeforbundningen indgået en aftale, som giver mulighed for, at ledige i puljeforbunden indenfor hjemmehjælp, hjemmepleje, plejehjem, mv. kan få merit for en større eller mindre del af social- og sundhedsuddannelsen. Der er endvidere mulighed for gennem puljeforbundensansættelsen at opnå en hel eller delvis uddannelse til social- og sundhedsmedhjælper. Aftalen er indgået mellem Undervisningsministeriet, Socialministeriet, Finansministeriet, Kommunernes Landsforening, Amtrådsforeningen, Forbundet af Offentligt Ansatte og Arbejdsministeriet.

Fleksible opsigelsesregler i aktivering

Som resultat af forhandlingerne om Finansloven mellem SF og Enhedslisten har Arbejdsministeriet administrativt fulgt op overfor de offentlige arbejdsgivere med henblik på at sikre, at der ses bort fra de overenskomstregulerede opsigelsesvarsler, når personer i aktivering får tilbudt ordinært arbejde af mindst 5 ugers varighed.

En fleksibel administration af opsigelsesvarslerne vil indebære, at det bliver lettere for ledige i aktivering at overtage ordinært arbejde med kort varsel – herunder på områder med arbejdskraftmangel.

Formidlingen til lære- og praktikpladser

Der er i dag en paradokssituation på praktikpladsområdet. Der er på samme tid praktikpladssøgende og et stort faktisk behov for elever. Problemet er både fagligt og geografisk, samtidig med at de praktikpladssøgende i stigende grad er udsatte unge. Der vil derfor ske en styrkelse af praktikpladsindsatsen, blandt andet for at forebygge flaskehalse.

Samarbejdet mellem erhvervsskolerne og AF vil blive styrket. AF kan medvirke direkte i formidlingen til praktikpladser – for eksempel i situationer, hvor AF gennem sin virksomhedskontakt er opmærksom på behov for elever, ved formidling til de ledige pladser som skolerne ikke kan besætte, samt i situationer hvor AF har kontakt med en virksomhed og en ledig, der ønsker en praktikplads.

Der er i forlængelse af aftalerne om Finansloven afsat 37 mio.kr. på Undervisningsministeriets område til en styrkelse af den lokale praktikpladsformidling. Der skal lægges særlig vægt på at skaffe ordinære praktikpladser til udsatte unge.

Landsarbejdsrådets forslag

Landsarbejdsrådet drøfter løbende flaskehals-situationen – herunder værktøjer til begrænsning af flaskehalsproblemer. Landsarbejdsrådet har i november 1996 stillet en række forslag til flaskehalsforebyggende initiativer – blandt andet omkring geografisk mobilitet, praktikpladsformidling og voksenerhvervsuddannelsesområdet – samt udarbejdet et idékatalog til de regionale arbejdsmarkedsråd over instrumenter i flaskehalsindsatsen. Der er allerede initiativer i gang på flere af disse områder.

Landsarbejdsrådets forslag fremgår af bilag 2.

Landsarbejdsrådet har i øvrigt taget initiativ til, at der i foråret 1997 afholdes en konference om redskaber og indsatsområder i arbejdsmarkedspolitikken med henblik på at sikre en konstruktiv indsats til forebyggelse af mulige flaskehalse.

5. Flaskehalsindsatsen udenfor Arbejdsministeriets område

Udviklingen på arbejdsmarkedet og muligheden for bekæmpelse af flaskehalse er langt fra afhængig af arbejdsmarkedspolitikken alene. Andre politikområder har ligeledes stor indflydelse, og det er derfor vigtigt, at hensynet til en stabil udvikling på arbejdsmarkedet løbende inddrages i overvejelser om initiativer på andre områder.

Flaskehalsindsatsen og forbedringen af strukturerne på arbejdsmarkedet skal først og fremmest ses i sammenhæng med den generelle økonomiske politik og finanspolitikken. Denne stabilitetsorienterede økonomiske politik sigter mod at kombinere en stabil og bæredygtig økonomisk vækst med fortsat lav inflation, overskud på betalingsbalancen og en gradvis nedbringelse af den offentlige gæld. Finanslovsaftalen for 1997 sikrer balancen på de offentlige budgetter og bidrager til en fortsat stabil økonomisk udvikling.

Uddannelsesområdet spiller en meget vigtig rolle i forhold til arbejdsmarkedet. Det er helt afgørende, at såvel uddannelseskapa-citeten som uddannelsesoptaget er tilstrækkeligt i forhold til at imødekomme virksomhedernes efterspørgsel efter kvalificeret arbejdskraft, og at uddannelsernes opbygning understøtter den faglige mobilitet – både på kort og lidt længere sigt. I forhold til mangelsituationen for visse uddannede faggrupper på det offentlige arbejdsmarked har de uddannelsesansvarlige myndigheder et medansvar for at sikre en tilstrækkelig

dimensionering af uddannelseskapa-citeten inden for de pågældende områder.

I lyset af risikoen for problemer på især det faglærte område er det særlig vigtigt, at indsatsen på erhvervsuddannelsesområdet koordineres med det arbejdsmarkedspolitiske behov, og at udviklingen på udsatte fagområder følges tæt. Det er endvidere en forudsætning, at der er det tilstrækkelige antal praktikpladser til rådighed. Arbejdsgiverne har her et ansvar for selv at medvirke til at forebygge mulige flaskehalsproblemer.

I en højkonjunktur er bygge- og anlægssektoren traditionelt et af de områder, hvor problemer med arbejdskraftmangel viser sig først, og der er i visse AF-regioner en tendens til mangel på arbejdskraft indenfor dette område. Der foregår derfor en skærpet overvågning af udviklingen i bygge- og anlægssektoren.

I Boligministeriet overvåges aktiviteten meget nøje, og alle statslige byggeprojekter til en udgift på over 10 mio. kr. skal forinden iværksættelse godkendes i Boligministeriet. I øjeblikket gives der som udgangspunkt tilladelse til udbud af anlægsarbejder uden væsentligt indhold af faglært arbejdskraft, mens egentlige byggearbejder udskydes, indtil risikoen for flaskehalse er reduceret.

Der er et stort behov for en afbalanceret udvikling i bygge- og anlægssektoren, og at man i den konkrete tilrettelæggelse af bygge- og anlægsaktiviteter, i såvel den offentlige som den private sektor, inddrager hensynet til arbejdsmarkedet og risikoen for flaskehalse. Finansministeriet har opfordret kommunerne til at være tilbageholdende med bygge- og anlægsarbejder i regioner med mangel på arbejdskraft.

I en periode med risiko for arbejdskraftmangel er der ekstra behov for stor geografisk mobilitet – særligt når ledighedsniveauet er skævt fordelt mellem regioner. AF har redskaber med henblik på at fremme den geografiske mobilitet – herunder tværregional formidling og den fleksibilitetsfremmende ydelse, men disse redskaber kan ikke stå alene.

Nogle af de faktorer, der typisk kan spille ind på arbejdskraftens geografiske mobilitet er for eksempel boligforhold, skatte- og fradragsregler samt forhold på børneinstitutions- og transportområdet.

På boligområdet vil mobiliteten for eksempel familier med ejerbolig være afhængig af prisudviklingen og omkostningerne ved at skifte bolig. På skatteområdet kan for eksempel fra-

dragsregler i forbindelse med arbejde langt fra hjemmet spille en rolle. For familier med små børn kan spørgsmålet om muligheden for en institutionsplads, herunder ventelisteanciennitet og priser være afgørende. Endelig er forholdene på transportområdet i henholdsvis kollektivt og privat regi af betydning for incitamentet til at flytte eller pendle mellem hjem og arbejdsplads.

Forholdene på arbejdsmarkedet er naturligvis ikke det eneste fokus ved indretningen af disse

politikområder. Imidlertid betyder behovet for skærpet opmærksomhed omkring mulige flakkehalsproblemer, at hensynet til et stabilt arbejdsmarked fortsat må medtænkes i overvejelser om politikudviklingen på de pågældende områder.

Hermed slutter redegørelsen.

41. møde

Tirsdag den 14. januar 1997 kl. 13.00

Dagsorden

1) Spørgsmål om meddelelse af orlov til og indkaldelse af stedfortrædere for følgende folketingsmedlemmer:

Jens Risgaard Knudsen (S) og Peter Brixtofte (V).

2) Indstilling fra Udvalget til Valgs Prøvelse.

3) Første behandling af lovforslag nr. L 113:

Forslag til lov om ændring af lov om leje og lov om midlertidig regulering af boligforholdene. (Kompensation til lejerne som følge af for høj regulering i 1996 m.v.).

Af boligministeren (Ole Løvig Simonsen).
(Fremsat 11/12 96).

4) Første behandling af lovforslag nr. L 115:

Forslag til lov om en rejsegarantifond. Af erhvervsministeren (Mimi Jakobsen).
(Fremsat 11/12 96).

Meddelelser fra formanden

Anden næstformand (Henning Grove):

Fra statsministeren har jeg modtaget følgende skrivelse af 30. december 1996:

»Efter statsministerens indstilling er det ved kongelig resolution af 30. december 1996 besluttet,

»at undertegnede statsminister Poul Nyrup Rasmussen fortsat beklæder stillingen som statsminister,

at afskedige i nåde erhvervsminister Mimi Jakobsen, Kommandør af Dannebrogordenen, og sundhedsminister Yvonne Hørløv Andersen, Kommandør af Dannebrogordenen, fra de dem hidtil betroede ministerstillinger,

at økonomiminister og minister for nordisk samarbejde Marianne Jelved, finansminister

Mogens Lykketoft, udenrigsminister Niels Helveg Petersen, miljø- og energiminister Svend Auken, minister for udviklingsbistand Poul Nielson, arbejdsminister Jytte Andersen, forsvarsminister Hans Hækkerup, socialminister Karen Jespersen, boligminister Ole Løvig Simonsen og skatteminister Carsten Koch fortsat beklæder de dem hidtil betroede ministerstillinger,

at udnævne justitsminister Bjørn Westh til trafikminister,

at udnævne undervisningsminister Ole Vig Jensen til kirkeminister, således at han tillige fortsat beklæder stillingen som undervisningsminister,

at fritage indenrigsminister og kirkeminister Birte Weiss for stillingen som kirkeminister og udnævne hende til sundhedsminister, således at hun tillige fortsat beklæder stillingen som indenrigsminister,

at udnævne kulturminister Jytte Hilden til forskningsminister, trafikminister Jan Trøjborg til erhvervsminister og forskningsminister Frank Jensen til justitsminister,

at betegnelsen for Landbrugs- og Fiskeriministeriet ændres til Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri (Fødevareministeriet), og at der til dette ministerium fra Sundhedsministeriet overføres sager vedrørende ernærings- og levnedsmiddellovgivningen og Levnedsmiddelstyrelsen,

at udnævne landbrugs- og fiskeriminister Henrik Dam Kristensen til minister for fødevarer, landbrug og fiskeri (fødevareminister) og højskoleforstander Ebbe Lundgaard til kulturminister,

at lovgivning og sager vedrørende regulering af og tilsyn med de finansielle virksomheder overføres fra Erhvervsministeriet til Økonomiministeriet,

at den departementale ekspedition af sager vedrørende nordisk samarbejde fortsat sker i Udenrigsministeriet under ledelsen af ministeren for nordisk samarbejde og på hendes ansvar.«

Jeg tillader mig at anmode hr. formanden om at underrette Folketinget herom.

sign. Poul Nyrup Rasmussen.«

Medlem af Folketinget Jens Risgaard Knudsen har meddelt mig, at han på grund af sygdom

ikke vil kunne give møde i Tinget i mindst 7 dage, hvorfor han anmoder om orlov, jf. Folketingets forretningsordens § 41, stk. 3, litra a, fra og med d.d. og om, at stedfortræderen må blive indkaldt.

Medlem af Folketinget Peter Brixtofte har meddelt mig, at han ikke vil kunne give møde i Tinget i mindst 7 dage, hvorfor han anmoder om orlov, jf. Folketingets forretningsordens § 41, stk. 3, litra c, fra og med d.d. og om, at stedfortræderen må blive indkaldt.

Medlemmer af Folketinget Helge Adam Møller (KF), Bendt Bendtsen (KF), Brian Mikkelsen (KF), Gitte Seeberg (KF), John Vinther (KF), Birthe Rønn Hornbech (V), Inge Dahl-Sørensen (V), Bertel Haarder (V), Svend Aage Jensby (V), Erling Oxdam (V) og Ulla Tørnæs (V) har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven. (Skærpet indsats mod volds-kriminalitet m.v.).
(Lovforslag nr. L 134).

Medlemmer af Folketinget Bent Hindrup Andersen (EL), Keld Albrechtsen (EL) og Bruno Jerup (EL) har meddelt mig, at de ønsker at stille følgende forespørgsel til fødevareministeren:

»Vil ministeren redegøre for regeringens oplæg til den kommende Nordsøkonferencens minister-møde den 13. og 14. marts 1997 om fiskeripolitikken, herunder hvilke løsninger regeringen vil pege på for at sætte stop for de store mængder udsmid, som EU's kvotepolitik forårsager, samt hvilke initiativer regeringen vil foreslå for at fremme den økologiske balance og skånsomt fiskeri i Nordsøen, herunder flådekapacitetens tilpasning til fiskerimulighederne, indsatsregulering samt fremme af økologisk fiskeri?«
(Forespørgsel nr. F 37).

Medlemmer af Folketinget Ole Donner (DF), Kristian Thulesen Dahl (DF), Pia Kjærsgaard (DF) og Poul Nødgaard (DF) har meddelt mig, at de ønsker at stille følgende forespørgsel til trafikministeren:

»Hvilke oplysninger kan regeringen give om den manglende bogføring på 3,5 mia. kr. i Trafikministeriet, hvor vil regeringen placere ansvaret, samt hvilke konsekvenser vil det få for de implicerede?«
(Forespørgsel nr. F 38).

Den første sag på dagsordenen var:

1) Spørgsmål om meddelelse af orlov til og indkaldelse af stedfortrædere for følgende folketingsmedlemmer:
Jens Risgaard Knudsen (S) og Peter Brixtofte (V).

Anden næstformand (Henning Grove):

Hr. Jens Risgaard Knudsen har søgt orlov i henhold til forretningsordenens § 41, stk. 3, litra a, jf. stk. 5, på grund af sygdom.

Hr. Peter Brixtofte har søgt orlov i henhold til forretningsordenens § 41, stk. 3, litra c.

Hvis ingen gør indsigelse, vil jeg betragte det som vedtaget, at der meddeles de pågældende orlov som ansøgt fra og med den 14. januar 1997, og at stedfortræderne indkaldes som midlertidige medlemmer. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Indstilling fra Udvalget til Valgs Prøvelse.

Forhandling

Klaus Hækkerup (S):

Folketinget har nu vedtaget at meddele orlov til 2 medlemmer af Folketinget og at indkalde stedfortræderne.

Som ordfører for Udvalget til Valgs Prøvelse skal jeg gøre indstilling om, at stedfortræderne godkendes som midlertidige medlemmer af Folketinget.

Jens Risgaard Knudsen er valgt i Nordjyllands Amtskreds, og i anledning af hans orlov indkaldes 2. stedfortræder for Socialdemokratiet i denne amtskreds, faglig sekretær Ilse Hansen, idet 1. stedfortræder, konsulent Kim Nøhr Skibsted, ikke har ønsket at indtræde som midlertidigt medlem under denne orlov.